

Románt tanítottam...

Akár öntömjénezéssel is kezdhethetném ezt az írást : Negyvenegy éve tanítom a román nyelvet a megállói Majláth Gusztáv Károly Általános Iskolában. Ez egy régi, jó hagyományokkal rendelkező iskola, a legrangosabb liceumokban is volt minden évben tanulóink, sok tanítványunk jól megállta a helyét az ország különböző egyetemlein és főiskoláin, függetlenül azok oktatási nyelvétől. Sőt arra is sor került, hogy a „Babes-Bolyain” pont a román tanárit szerezte meg legutoljára egy volt tanítványunk.

Csakhogynem nekem nem csak az elit- gyermekek tanítása volt a fő problémám, hanem az is, hogy mi történik a nagyszámú többséggel, megtanítja-e őket az iskola az állam nyelvére, elboldogulnak-e azzal, amit mi adni tudunk a román órákon, és ami ennél is fontosabb, éri-e őket hátrány amiatt, hogy nem ismerik megfelelően a román nyelvet.

Nem kétséges, hogy hátrányban vannak úgy a liceum megválasztásában, mint az egyetemre való bejutásban, sőt annak folytatásában is, ha történetesen ilyen nyelvű egyetemet választanak. És a fenti hátrány kihatással lehet a fiatal későbbi életére is. Már a kezdetek- kezdetén észrevettem, és annak előtte magamnál is tapasztaltam, mint tanuló, majd mint egyetemista, hogy a teljesen magyar nyelvi közegben, ahol a gyermek az édes anyanyelvén kívül alig hall román szót, a román nyelvet nem megfelelő módszerekkel, gyakorlatokkal tanítjuk. És hangsúlyozom, hogy ezért egyáltalán nem a tanulók és a tanáraik a felelősök! Mert létezik-e tanár, aki nem azt akarná, hogy tanítványai jeleskedjenek az ő tantárgyánál? Csak a románt tanító kollegáim tudnák megmondani, az évek folyamán hányszor beszéltünk egymás között vagy nyíltan értekezleteken arról, hogy nem jó az, ha ugyanabból a könyvből, ugyanolyan módszerekkel kell tanítanunk a mi gyermekeinket és a vizsgákon is egységes követelmények vannak anyanyelvüktől függetlenül. Mindenféle direkt és indirekt módszerről beszéltünk, csak azt nem volt szabad még kiejteni se, hogy a román nyelvet itt idegen nyelvként kellene tanítani. Elmondtuk százszor, hogy az „életre, az életnek tanítunk” csak éppen az ehhez legszükségesebbet, a nyelvet nem tanítottuk ennek megfelelően. Nem élő, mindennapi közlésben használható nyelvet tanítottunk, hanem sztereotípiákat, gépiesen ismétlődő szövegrészeket magoltak be tanítványaink, amelyeket a felvételi, később a kisérettségi vizsgán sikerrel használtak, főleg a jobb képességű gyermekek. Ha sikeres tanár akartál maradni, már pedig szakmai büszkesége minden egyénnek kell, hogy legyen, akkor, legyünk őszinték és ismerjük el, azért tanítottunk, hogy szakmailag elismerjenek, tehát a tanfelügyelőnek és, hogy a gyermek sikerrel vizsgázhasson, tehát a szülőknek, kollegáknak az elismerését reméltük. Ezzel nem is volna baj, csakhogynem a számok makacs dolgok és végezzünk csak egy kis számolást: Tanulóink hetente 4(V.osztályban5) román órán vesznek részt. Máshol, sem utcán, sem a televízió képernyőjén vagy a rádióban nem nézik a román adásokat, már pedig nem kényszerítheti senki arra őket, hogy egy idegen nyelv adásait nézzék. Tehát újból feltevődik a kérdés. Idegen nyelv számukra a román nyelv? Igen. Mert ha egy tanóra 50', akkor hetente 200' áll az összes tanuló rendelkezésére. De egy osztályban van 20- 25 tanuló! Tehát ha ügyesen ugrálunk ide- oda órán, bohóckodunk, ilyen-olyan beszédhelyzetet teremtünk, feleltetünk, akkor ideális helyzetben egy tanulóra egy héten jut 10- 20 perc beszélgetni! De ez csak akkor lenne megvalósítható, ha nem azt tanítanók, amit előírnak a tantervek! Valósággal raboljuk a gyermekek idejét olyan kifejezések megmagyarázására, amelyekkel csupán a vizsgákon találkoznak, vagy ha valaki közülük később filológiai tanulmányokat végez. De ha ezeket nem sajátítja el, akkor a vizsgákon problémái lehetnek, amikor megjelenik a megoldandó lapon a 14 kérdés plussz egy funkcionális szövegalkotás és ráadásnak esztétikai értekezés egy irodalmi mű alapján (!) megmagyarázva, miért is tartozik az illető mű egy bizonyos

műnemhez és műfajhoz(!) Mi tehát kényszerítve vagyunk megtanítani, begyakorolni tanulóinkkal olyan dolgokat, ami köszönő viszonyban sincs az aktív, mindennapi közlésre alkalmas nyelv elsajátításával. Ezért mondtam, hogy raboljuk a gyermekek idejét. Ime egy néhány példa: A VI. osztályban egyetlen lecke olyan kifejezéseket, moldvai táj és arhaizmusokat tartalmaz, mint sfadit, haimalau, balcaz, a gabui és még vagy harminc ilyen szó, amelyekkel a mai erdélyi román gyermekeknek is problémái lehetnek. De hát létezik szövegértelmezés ennyi ismeretlen szó esetében? Ameddig átrágjuk magunkat ezeken a szövegeken, ismét le kell vonnunk néhány percet a már említett 15-20 percből, amennyit hetente egy gyermek románul beszélhetne. És a jóöreg Creanga-tól, mert a fenti szavak a Gyermekkorom emlékei- ből valók, jelen volt minden osztályban. Szeretnék készíteni egy felmérést: hány román anyanyelvű olvasó olvas a mai nap Creanga műveket és már beletartozik-e Creanga abba a triumvirátusba, amelyet százéve Eminescu, Caragiale és Creanga neve fémjelzett!

És miért kell az V-VIII. osztályokban irodalmi, esztétikai, műelemzési fogalmakkal kínozni a magyar anyanyelvű tanulókat, amikor még az egyszerű, hétköznapi szöveggel is problémájuk van. Egy irodalmi műnek a nyelvi szépségeit az anyanyelvükön izlelgetik és ott ismerik meg az irodalmi fogalmakat, művészi kifejezéseket stb. A nyelv a kultúra hordozója, akkor miért nem tanítjuk meg először a nyelvet. Hol fogja az én tanítványom használni az ilyen szavakat, mint nonliterar, eul lyric, mesaj, fictiune, sincretism, transhumanta stb. Mert ilyen kérdések lehetnek a vizsgán, hogy „...irodalmi motívumok a Mioritaban”

A vizsgákat szolgáló „felismerő nyelvtan” helyett állandóan gyakorló nyelvtanra lenne szükségük a mi tanulóinknak és ehhez új, átgondolt nyelvgyakorló tankönyvekre van igény! Ez lenne az első lépés! De összefoglalva az egészet, sajnos, a román politikusok, iskola-szakemberek még a mai napig, Trianon után több mint 80 évvel(!) sem tudják megérteni, hogy mi nem csorbítani akarjuk a román nyelv értékét és fontosságát, amikor azt hangsúlyozzuk, hogy a mi gyermekeink számára a román nyelv igenis idegen nyelv és egy idegen nyelvnek a tanítása egészen más módszereket követel, mint az anyanyelv tanítása. Jó, ha majd megismerik a legnagyobb román írókat, művészeket, képesek lesznek betekinteni a román kultúrába, de nekünk van egy saját kultúránk, amit már a bölcsődaltól csepegtet anyánk belénk, a balladáinkat már gyermek korunktól énekeljük, annélkül, hogy tudnók, milyen irodalmi műfaj és ezt megtanítja nekünk majd az iskola. És ha ezt magyarul megértették, tudni fogják azt is, hogy miért éppen ballada a Toma Alimos. Csakhogy nálunk őt úgy hívják, hogy Rózsa Sándor!

Máskülönben az autonómiánkért vívott harcunknak is az az egyik legfontosabb célja, hogy ezen a darab földön, amit Erdélynek hívnak, tudjanak érvényesülni gyermekeink az őseik nyelvén. A fiataloknak pedig meg kell érteniük, hogy ha a magyar nyelven kívül más nyelveket is tanulnak és ismernek, azzal ők másoknál gazdagabbak lesznek. Mert kakukkhoz hasonlít, aki csak egy nyelvet ismer és azt szeretné, ha mások is csak az ők nyelvükön kakukkoljanak!

...Sajnos, az anyanyelvű oktatásban 40 év alatt kevés előrelépést észleltem, pedig ezekben az években igazgató is voltam: Románia történelmét és földrajzát 1989 után is román nyelven tanítjuk, a történelmi szemlélet, tehát a tankönyvek tartalma is holmi keveset változott(pl. a Bábolnai megmozdulásnak ma sincs vezetője a tankönyvben mert azt véletlenül Budai Nagy Antalnak hívták!), Bolyai Egyetemről, különválasztva szó sem lehet, és a Sapientia, amelynek hallgatói román adófizetők gyermekei, csak magyar támogatással működik. És, sajnos az RMDSZ többszöri kormányzati szereplésével sem sikerült a felsoroltakon kívül azt az egyszerű tényt elfogadtatni a parlamentben, hogy gyermekeinket a nekük megfelelő tantervekből taníthassuk meg az állam nyelvére! Várjuk birkatürellemmel a további fejleményeket, mert Románia már

kopog az Európai Unió bejáratánál. Még csak az nem világos, hogy csak az előszoba, vagy egyenesen a fő bejárati ajton próbálkozik!

Tankó Gyula Gyimesközéplak